

ВІДГУК

опонента, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри теорії фізичного виховання та рекреації Волинського національного університету імені Лесі Українки **БЄЛКОВОЇ Наталії Олександрівни** про дисертаційну роботу **МІСЮРИ Вікторії Борисівни** «Корекційно-реабілітаційна програма відновлення патерну ходьби осіб після контузії головного мозку засобами фізичної культури та спорту», представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність теми дисертації. Нині Україна перебуває в епіцентрі жорстокої війни, яка змінила практично всі аспекти життя людей. У таких умовах постає завдання краще зрозуміти людські наслідки збройного конфлікту в коротко- та довготривалій перспективі. Вже зараз необхідно на науковому рівні піднімати проблему подолання наслідків війни, і не лише з позицій повоєнного відновлення, але й з огляду на перспективи досягнення високих стандартів якості життя людей за найкоротших часових рамок.

У зв'язку з бойовими діями, спостерігається значне зростання випадків вибухової черепно-мозкової травми як серед військових, так і серед пересічного населення, результатом якої в більшості випадків є контузія головного мозку, яка супроводжується порушенням рівноваги та локомоцій ходьби. Реінтеграція ветеранів війни та поранених військовослужбовців у суспільство повинна включати формування безпечного й комфортного середовища. Адаптивна фізична культура та фізкультурно-спортивна реабілітація для учасників бойових дій – найкращий вибір для швидкого повернення до активного соціального життя і спорту, адже заняття фізичною культурою та спортом надзвичайно важливі для фізичної, психологічної та соціальної реабілітації.

Зазначене вище обумовлює актуальність та своєчасність наукового обґрунтування потреби в підборі та застосуванні засобів фізичної культури та спорту при розробці та впровадженні корекційно-реабілітаційних програм з метою відновлення патерну ходьби осіб після контузії головного мозку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до науково-дослідних тем Харківської державної академії фізичної культури: «Здоров'яформуючі технології та процес фізичної терапії осіб різних нозологічних, професійних та вікових груп» на 2019-2024 рр. (державний реєстраційний номер 0119U102115) та «Перспективні напрями вдосконалення теоретичного та методичного забезпечення тренувальної діяльності у сучасному спорті» на 2020-2024 рр. (номер державної реєстрації 0120U101061).

Оцінюючи **ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій**, сформульованих у дисертації В. Б. Місюри, ми дійшли висновку, що рівень наукового обґрунтування основних положень дисертації забезпечений продуманою логікою організації дослідження, коректним застосуванням комплексу теоретичних, емпіричних та інструментальних методів наукового пізнання, доповнених методами математичної статистики, що забезпечило кількісний і якісний аналіз емпіричних даних і дало можливість успішно досягти поставленої мети – обґрунтувати авторську корекційно-реабілітаційну програму відновлення патерну ходьби у осіб після контузії головного мозку.

Виваженість та обґрунтованість висновків наукового дослідження забезпечені методологічними засадами розробки корекційно-реабілітаційної програми, в основу побудови якої закладено принципи фізкультурно-спортивної реабілітації та педагогічної взаємодії, а також методологічні підходи Міжнародної класифікації функціонування (МКФ).

У результаті розроблено корекційно-реабілітаційну програму, у якій підібрано засоби та методи фізичної культури, що спрямовані на відновлення локомоцій ходьби осіб після контузії головного мозку з метою їх повернення до аматорського спорту.

Зреалізовано послідовний педагогічний експеримент: констатувальний – спрямований на оцінку стану та рівня досліджуваних на початку проведення дослідження і формувальний – для підтвердження ефективності розробленої

програми. Для встановлення надійності результатів дослідження, а також для доведення достовірності відмінностей показників в основній та контрольній групах використано t-критерія Стьюдента.

Результати впровадження програми загалом підтвердили ефективність впливу розробленого індивідуального підходу щодо самостійних занять з вестибулярної гімнастики, скандинавської ходьби та занять спортивно-реабілітаційної спрямованості спортсменами-аматорами з порушенням патерну ходьби після контузії головного мозку під контролем фахівця з фізичної реабілітації за допомогою сучасних телекомунікаційних технологій.

Усе зазначене вище в сукупності забезпечує обґрунтованість сформульованих у дисертації положень, висновків та рекомендацій.

Наукова новизна отриманих результатів. Слід відзначити, що дослідницею уперше: розроблено, науково обґрунтовано та апробовано корекційно-реабілітаційну програму для осіб з порушенням патерну ходьби після контузії головного мозку, особливостями якої є застосування фізичних вправ, які спрямовано на тренування координації та рівноваги, тренування ходьби зі супротивом на біговій доріжці, вестибулярної гімнастики, скандинавської ходьби, сегментарно-рефлекторного масажу, індивідуальних занять на підвісній системі Redcord за методикою Neuras; розроблено індивідуальний підхід щодо самостійних занять з вестибулярної гімнастики, скандинавської ходьби та занять спортивно-реабілітаційної спрямованості з особами з порушенням патерну ходьби після контузії головного мозку під контролем фахівця з фізичної реабілітації за допомогою сучасних телекомунікаційних технологій.

Авторка розширила та доповнила інформаційну базу даних щодо впливу засобів фізичної культури та спорту на покращення патерну ходьби у осіб після контузії головного мозку.

Оцінюючи **практичне значення отриманих результатів** дисертації, необхідно наголосити на тому, що отримані дані цілком можливо використовувати у практичній роботі фахівців з фізичної реабілітації на етапі

амбулаторної реабілітації, санаторної реабілітації та сертифікованих приватних реабілітаційних центрах фізкультурно-спортивної спрямованості. Результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі профільних кафедр ЗВО фізичної культури і спорту за спеціальностями 017 Фізична культура і спорт, 227 Фізична терапія.

Результати проведеного дослідження стали підґрунтям для їх упровадження у практичну діяльність ДП Клінічного санаторію «Роцца» та Клінічного санаторію «Високий» ПРАТ «УКРПРОФОЗДОРОВНИЦЯ», в освітній процес кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, кафедри реабілітації та здоров'я людини Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького, кафедри фізкультурно-спортивної реабілітації ХДАФК.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Структурно дисертаційна робота є обґрунтованою, логічно побудованою й адекватно відображає траєкторію руху проведеного дослідження. Не викликають заперечень основні структурні частини роботи: мета роботи відповідає методології дослідження, а поставлені завдання обумовили зміст і структуру дисертації, яка презентована вступом, п'ятьма розділами, висновками, списком використаних джерел (180 найменувань, з яких 88 – іноземною мовою). Загальний обсяг роботи становить 203 сторінки, вміщує 38 таблиць, 25 рисунків і 4 додатки.

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми наукового пошуку, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито методи дослідження, його наукову новизну і практичне значення, подано відомості про апробацію результатів дослідження, виділено особистий внесок здобувача, публікації автора, структуру й обсяг дисертації.

У *першому розділі* «Сучасні підходи до реабілітації осіб з порушеннями патерну ходьби після контузії головного мозку» розкрито світовий досвід комплексної реабілітації осіб учасників бойових дій з наслідками контузії

головного мозку засобами фізичної культури; узагальнено функціональні розлади організму після контузії головного мозку; розкрито біомеханічні особливості патерну ходьби у осіб після контузії головного мозку; проаналізовано сучасні підходи до реабілітаційного процесу осіб з порушеннями патерну ходьби після контузії головного мозку.

Наголошено на необхідності створення ефективних спортивно-реабілітаційних програм на основі індивідуальних та методологічних підходів МКФ задля сприяння поверненню постраждалих від вибухової травми з порушенням патерну ходьби до активного соціального життя та спорту.

У *другому розділі «Методи та організація дослідження»* представлено опис методів, які використовувалися під час проведення дослідження, враховуючи його мету, завдання, об'єкт і предмет. Крім цього, у розділі подано інформацію про організацію дослідження та основні аспекти реалізації кожного визначеного етапу.

У *третьому розділі «Показники функціонального стану осіб з порушеннями патерну ходьби після контузії головного мозку»* охарактеризовано результати констатувального експерименту, проведеного з метою отримання анамнестичних даних досліджуваних, визначення функціонального стану, вихідних показників гоніометрії, базометрії та стабілометрії, оцінки рівня фізичної працездатності досліджуваних з порушенням патерну ходьби після контузії головного мозку.

Автором підтверджено дані щодо клінічної картини осіб, які постраждали внаслідок мінно-вибухової хвилі. Виокремлено позитивний фактор – бажання чоловіків повернутися до занять аматорським спортом. У досліджуваних з наслідками контузії головного мозку встановлено: зниження вестибулярної координації та патерну ходьби в порівнянні з нормативним показником; зниження всіх параметрів статичної ходьби, а саме опороздатності та стійкості при стоянні; зниження коефіцієнту опірності; погіршення всіх основних показників локомоцій ходьби, а саме: темпу та швидкості, коефіцієнту ритмічності, показника асиметрії навантаження. Отримані результати лягли в основу

розробки корекційно-реабілітаційної програми відновлення патерну ходьби осіб після контузії головного мозку.

У четвертому розділі **«Корекційно-реабілітаційна програма відновлення патерну ходьби осіб після контузії головного мозку»** розкрито методологічні основи розробки корекційно-реабілітаційної програми; розроблено корекційно-реабілітаційну програму для осіб після контузії головного мозку з порушенням патерну ходьби, яку складено з базового та варіативного компонентів. Реабілітаційну корекцію сплановано на підставі ефективності поєднання кінезіотерапії, масажу та тренування з різних видів спорту. Визначено динаміку показників на рівні структури та функції, а також на рівні діяльності та участі за МКФ досліджуваних з порушеннями патерну ходьби після контузії головного мозку.

При побудові корекційно-реабілітаційної програми дотримано принципів фізкультурно-спортивної реабілітації та педагогічної взаємодії. На основі отриманих результатів констатувального експерименту для чоловіків основної групи (ОГ) було розроблено корекційно-реабілітаційну програму, чоловіки контрольної групи (КГ) займалися за традиційною реабілітаційною схемою УкрНДІ протезування, протезобудування та відновлення працездатності. Тривалість програми в умовах УкрНДІ протезування складала 28 днів (1 етап – щадно-тренувальний руховий режим), 42 дні (2 етап – тренувальний руховий режим), який чоловіки проходили самостійно. Проте, чоловіки ОГ займалися за розробленою програмою під постійним телекомунікаційним наглядом фахівця з фізичної реабілітації (телереабілітація), а чоловіки КГ самостійно тренувалися за рекомендаціями фахівця з УкрНДІ протезування, протезобудування та відновлення працездатності.

Ефективність програми оцінено у процесі формувального експерименту, результати якого засвідчили позитивний вплив авторської програми на відновлення осіб після контузії головного мозку з порушенням патерну ходьби.

У *п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження»* представлені підсумки дисертаційної роботи. У результаті дослідження отримано три групи даних, які підтверджують, доповнюють та розширюють вже існуючі розробки, й абсолютно нові результати дослідження.

Висновки повною мірою відображають результати наукового дослідження та свідчать про вирішення поставлених завдань і досягнення визначеної мети.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Аналіз публікацій Місюри В. Б. засвідчує їхню відповідність (кількісну та якісну) вимогам до оприлюднення результатів дисертації на здобуття ступеня доктора філософії і надають авторці право публічного захисту дисертації. Зокрема, серед загальної кількості робіт здобувачки (12): 6 праць, в яких опубліковані основні результати (5 в фахових виданнях України, 1 робота у виданні, що внесене до наукометричної бази Scopus, з них 3 одноосібні), 5 публікацій апробаційного характеру; 1 публікація додатково відображає наукові результати дисертації у виданні, що внесено до наукометричної бази Web of Science.

Під час детального аналізу структури та змісту дисертації, а також наукових публікацій за результатами дослідження, ознак порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи Місюри Вікторії Борисівни, вважаємо за необхідне зробити деякі зауваження та побажання:

1. У пп. 1.1 дисертантка дуже обмежено аналізує світовий досвід комплексної реабілітації осіб учасників бойових дій з наслідками контузії головного мозку засобами фізичної культури, в більшій мірі зупиняючись на огляді праць вітчизняних науковців у заданому напрямі, що не дозволяє оцінити та адаптувати кращі практики зарубіжних країн в питаннях комплексної реабілітації та оздоровлення військовослужбовців, які брали участь у військових діях та отримали схожі травми.

2. При побудові корекційно-реабілітаційної програми використано педагогічні принципи: свідомості й активності, доступності й індивідуалізації, наочності, систематичності та послідовності. Разом з тим, у тексті дисертації не знаходимо їх характеристики у контексті проведеного дослідження.

3. У тексті дисертації зустрічаються термінологічні неточності, граматичні і технічні помилки.

У порядку дискусії варто отримати відповіді на такі запитання:

1. Авторка дослідження оперує таким інтегрованим поняттям, як «якість життя», для визначення якого у контексті дослідження використовує візуально-аналогову шкалу болю (тест «ВАШ») (с. 79 дисертації). Чи достатньо лише одного показника, який дає можливість оцінити цей тест – «інтенсивність болю» – для формування висновків щодо якості життя досліджуваних з порушенням патерну ходьби після контузії головного мозку?

2. У тексті дисертації поперемінно зустрічаються два поняття: «фахівець з фізичної реабілітації» та «фахівець з фізкультурно-спортивної реабілітації». Як, на думку дисертантки, ці поняття співвідносяться між собою і чи є тотожними?

Разом з тим, висловлені зауваження мають дискусійний характер, суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та ніяк не знижують її наукової і практичної цінності.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Місюри В. Б. на тему «Корекційно-реабілітаційна програма відновлення патерну ходьби осіб після контузії головного мозку засобами фізичної культури та спорту» є завершеним самостійним дослідженням, яке за ступенем наукової новизни, достовірністю наведених результатів, теоретичною і практичною цінністю, змістом та обґрунтованістю висновків відповідає вимогам наказу МОН від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (із змінами), а її авторка –

Місюра Вікторія Борисівна – заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії фізичного
виховання та рекреації
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Наталія БЄЛКОВА

Учений секретар

підпис *Л. Семенюк*
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар університету
«15» 05 2024

Лариса СЕМЕНЮК